WIKIPÉDIA

# Mongol nyelv

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

A **mongol nyelv** (mongolul: монгол хэл, (mongol hel[1]), klasszikus mongol betűkkel: ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ, ejtsd: *Mongɣul kele*) a mongol nyelvcsalád legközismertebb tagja, és Mongólia lakóinak legfontosabb nyelve, ahol hivatalosan a cirill ábécével írnak. Az országon kívül a vele határos területek egy részén, Észak-Kínában, Oroszországban és Kirgizisztánban beszélik. A mongóliaiak többsége a halha dialektust (halha mongol), míg a Kínában élők a csahart, az ojirádot, az Oroszországban élők a bargu-burjátot használják.

| Mongol | |
|---|---|
| **монгол хэл** | |
| **Beszélik** | Mongólia, Kína, Afganisztán |
| **Terület** | Kelet-Ázsia |
| **Beszélők száma** | 5,7 millió fő |
| **Nyelvcsalád** | Mongol |
| | keleti |
| | **Mongol** |
| **Írásrendszer** | cirill írás |
| **Hivatalos állapot** | |
| **Hivatalos** | Mongólia, Kína |
| **Nyelvkódok** | |
| **ISO 639-1** | mn |
| **ISO 639-2** | mon |

A Wikimédia Commons tartalmaz *монгол хэл* témájú médiaállományokat.

## Tartalomjegyzék



## Besorolás

A mongol nyelvcsaládot, ahová a mongol nyelv is tartozik, az altaji elmélet az altaji nyelvcsalád tagjának tekinti, de a rokonság nem tekinthető teljesen bizonyítottnak.

A nyelvcsaládba beletartozik a kalmük (Kaszpi-tenger vidéke), a burját (Kelet-Szibéria), a mogholi (Afganisztán) és számos egyéb kis, Kínában beszélt nyelv.

## Földrajzi elterjedés

Mongóliában több, mint 2 millióan beszélik. Legalább 3 millió beszélő él Kínában, azonban az ő részarányuk jelentős csökkenésnek indult a kínaiak bevándorlása miatt, elsősorban a városokban.

## Írásrendszerek

A mongol nyelvet számtalan ábécével írták le az évek során.

A tradicionális mongol írást az ujgur ábécéből alakították ki 1208-ban. A mongol ábécét Mongóliában 1931-ig használták, majd átmenetileg bevezették a latin ábécét, végül 1937-ben a cirill ábécét. A tradicionális ábécét a szovjet kormány teljesen megszüntette 1941-ben. 1990 után megpróbálták újra bevezetni, de a tervet elvetették néhány év után.

Kínában a mongol hivatalos nyelv a mandarin mellett néhány tartományban, különösképp Belső-Mongóliában. Az autonóm tartományban mindig is ezt az írást használták. Két változatát használják Kínában: a klasszikus írást és a tod bicsig írást. Az utóbbit főleg az ojrátok használják Hszincsiang-Ujgur Autonóm Területen.

A ma használatos cirill betűs írás:

| Cirill | Név | IPA | Átírás | | Cirill | Név | IPA | Átírás |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Аа | а | a | a | | Пп | пэ | ( $p^{h}$ ), ( $p^{hj}$ ) | ( p ) |
| Бб | бэ | p,$p^{j}$, b | b | | Рр | эр | r,$r^{j}$ | r |
| Вв | вэ | w,$w^{j}$ | v *(w)* | | Сс | эс | s | s |
| Гг | гэ | g,$g^{j}$,ɢ´, k | g | | Тт | тэ | $t^{h}$,$t^{hj}$ | t |
| Дд | дэ | t,$t^{j}$ | d | | Уу | у | ʊ | u |
| Ее | е | jɛ~jɜ, e | je | | Үү | ү | u | ü |
| Ёё | ё | jɔ | jo | | Фф | фэ~фа~эф | ( f ) | ( f ) |
| Жж | жэ | tʃ | ž *(ǰ)* | | Хх | хэ~ха | x,$x^{j}$ | h *(kh)* |
| Зз | зэ | ts | z *(j)* | | Цц | цэ | $ts^{h}$ | c |
| Ии | и | i | i | | Чч | чэ | $tʃ^{h}$ | č |
| Йй | хагас и | i | j | | Шш | ша~эш | ʃ | š |
| Кк | ка | ( k ), ($k^{j}$ ) | ( k ) | | Щщ | ща~эшчэ | ( ʃtʃ ) | ( šč ) |
| Лл | эл | ɮ,$ɮ^{j}$ | l | | Ъ ъ | хатуугийн тэмдэг | " | |
| Мм | эм | m,$m^{j}$ | m | | Ыы | эр үгийн ы | i | y *(i)* |
| Нн | эн | n,$n^{j}$ | n | | Ьь | зөөлний тэмдэг | $^{j}$ | ' |
| Оо | о | ɔ | o | | Ээ | э | e | e |
| Өө | ө | ɞ | ö | | Юю | ю | jʊ, ju | ju |
| | | | | | Яя | я | ja, j | ja |

Az Үү és Өө betűket néha Її és Єє helyettesíti mikor orosz billentyűzetet vagy szoftvert használnak, amely nem támogatja ezeket a karaktereket.

A halha mongol Mongólia hivatalos államnyelve.

# Jegyzetek

1. A *h*el szóban a h úgy ejtendő, mint a magyar *i**h**let*ben.

# További információk

- Az Ethnologue jelentése a halha mongolról (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=khk)
- Monumenta Altaica. Nyelvtanok, szótárak a mongollal és más, vele rokon nyelvekkel kapcsolatban (https://web.archive.org/web/20110716142555/http://altaica.narod.ru/Engl.htm)
- Mongol–angol szótár (https://web.archive.org/web/20051222002431/http://www.websters-online-dictionary.org/definition/Mongolian-english/)
- Lingua Mongolia (http://www.linguamongolia.co.uk/index.html)
- Omniglot – Mongol ábécék (http://www.omniglot.com/writing/mongolian.htm)
- Mongol–magyar társalgás (http://rapidshare.com/files/222438099/mongol_tarsalgas.pdf)
- Klasszikus mongol nyelv (https://www.scribd.com/doc/39649849/Klasszikus-mongol-nyelv)
- (http://rapidshare.com/files/222651254/mongol_bichig.pdf)] A mongol írás tankönyve]